

TA'LIM SIFATINI OSHIRISHDA O'QITUVCHILARNING PEDAGOGIK LAYOQATINI BAHOLASH MEXANIZMLARINING METODOLOGIK ASOSLARI

Zoxida Sharabidinovna Tursinova

A. Avloniy nomidagi milliy tadqiqot-instituti tayanch doktoranti

E-mail: zokhida87@mail.ru

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada ta'lim tizimi, uning sifatini oshirish, hamda o'qituvchilar pedagogik layoqatining metodologik asoslari haqida so'z boradi.

***Kalit so'zlar:** O'zbekiston, integratsiya, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, nazariy, ta'lim, bilim, pedagog, texnologiya, ta'lim tizimi, talaba.*

ABSTRACT

This article talks about the educational system, improving its quality, and the methodological basis of teachers' pedagogical competence.

***Key words:** Uzbekistan, integration, person-oriented education, theoretical, education, knowledge, pedagogue, technology, educational system, student.*

KIRISH

Bugungi kunda O'zbekiston ko'p asrlik juda boy pedagogik tajribaga ega hamda ta'lim-tarbiya jarayonida ma'lum an'analar shakllangan. Ushbu tajriba puxta tahlil va tizimli pedagogik usullarni ishlab chiqishni talab etadi, chunki bozor iqtisodiyoti hozirda maktab bitiruvchilariga nafaqat jamiyatda o'z o'rnini belgilashga, O'zbekistonni global ta'lim muhitiga muvaffaqiyatli integratsiya qilish, yangicha o'quv uslublarini izlash talabini qo'yadi.

O'zbekistonda ta'lim "shaxsga yo'naltirilgan ta'lim" ga asoslangan ilg'or yo'nalishlardan biri sifatida tasniflanadi. Ushbu tajriba empirik va nazariy ma'lumotlarga ega bo'lish, ularni o'rganish va puxta tahlil qilish, pirovardida, mamlakatimizda ta'limni rivojlantirish bo'yicha qaror qabul qilishga, ushbu sohadagi ilmiy faoliyatni tartibga solishga imkon beradi. Albatta, boshqa mamlakatlar ta'limiy qadriyatlarini, pedagogik tajribasini O'zbekiston ta'lim tizimiga to'liq tatbiq etish imkoni yo'q. Har bir millatning o'z mentaliteti mavjud bo'lib, u umumiy ta'lim tizimiga bevosita ta'sir qiladi, ta'lim sohasidagi integratsiyaning global tendensiyalari tufayli bunday tadqiqotlar turli millatlarning bir-birini yanada yaxshiroq tushunishiga yordam beradi. Mamlakatlardagi ijtimoiy-iqtisodiy tendensiyalarning aksariyati umumiy, global xarakterga ega va dunyodagi ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishlar yoshlar ongiga bevosita ta'sir qiladi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Ta'lim sohasida o'rganish va o'rgatish jarayonlarida pedagogik amalga oshiriladigan umumiy qoidalarni ifodalovchi, kelajak talabalarning malakali kasblarini rivojlantirishga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalarini aniqlash, rivojlantirish, joriy etish va muvofiqlashtirish munosabati bilan bog'liq tadbirlarni ahamiyatga ega bolgan pedagogik fikrlar, maqsadlar, vazifalar va tamoyillar jarayonidagi barcha xususiyatlardir. Pedagogik layoqat ta'lim jarayonlarining barcha bosqichlarida muhim ahamiyatga ega bo'lib turadi. Bu quyidagi yuqorida keltirilgan vazifalarni amalga oshirishda qo'llaniladigan asosiy pedagogik prinsiplar tizimidir:

1. Individualizatsiya: Har bir talabaning maxsus xususiyatlari va kerakliliklari hisobiga ta'limni tashkil etish.
2. Aloqadorlik: Talabalarning o'zaro hamkorlikda ishlashini ta'minlash.
3. Kooperativizm: Guruh ishlari va jamoatchilik bo'yicha talabalarni tarkib etish.
4. Demokratik huquqlar: Talaba huquqlarini himoya qilish va ularning o'zini ifodalash imkoniyatini berish.
5. Nutqni rivojlantirish: Talabalarning nutqini, munozaralarini rivojlantirish va qo'llab-quvvatlash.
6. Bajaruvchi ilm-fan: Amaliyotda o'rganishni ta'minlash va teorik bilimlarni amalda ishlatish.
7. Muhokama va muhokamalar: Talabalar orasida fikr almashishni rag'batlantirish.
8. Ta'lim sifatining monitoringi: Talabalarning o'zlashtirilgan maqsadlar, vazifalar va rejalaridan kelib chiqqan natijalarini baholash.

Pedagogik layoqat ta'lim sohasining asosiy tamoyillaridan biridir va talabalarning tsivilizatsiya sarmoyasini qo'llab-quvvatlaydi, ularning shaxsiy qobiliyatlarini ochadi va rivojlantiradi. Bu pedagogik prinsiplar talablarga samarali, maqsadga muvofiq ta'lim berish uchun asosiy usullar sifatida qo'llaniladi.

Baholash mexanizmlari o'qituvchilarning pedagogik faoliyatini baholash uchun metodologik asoslarni belgilashda yordam beradi. Bu mexanizmlar quyidagilardan iborat bo'lishi mumkin:

O'quvchilar bilim sifatini oshirishni baholash: Bu mexanizm o'quvchilarning bilim sifatini rivojlantirish darajasini aniqlayadi. Bunda, o'quvchilarning bilimga qancha qiziqish, muammolar yechish va yangiliklarga qanday reaksiya ko'rsatishi kabi ko'rsatkichlar hisobga olina oladi.

O'quv jarayonida ishtirok etishni baholash: Bu mexanizm o'quvchining o'qituvchi faoliyatiga qanday ishtirok etishini aniqlab beradi. Bunda, o'quvchi klasda

faollashtiradigan aktivliklarga, sohada ishtirok etishga qancha istakka ega bo'lishi hisobga olina oladi.

O'quvchi faoliyatini baholash: Bu mexanizm o'quvchining darsda va boshqa faoliyatlarida qanday ishlashi va vazifalarni bajarishi haqida ma'lumot beradi. Bunda, o'quvchi vazifa bajarish vaqti, tayyorlash jarayoni, natijalarni o'rganish kabi ko'rsatkichlar hisobga olina oladi.

O'quvchining bilim darajasini baholash: Bu mexanizm o'quvchining o'qituvchilar tomonidan berilgan imkoniyatlardan foydalanib qanday bilim darajasiga erishganligini baholashda yordam beradi. Bunda, o'quvchi o'tgan sinflarida va fanlarda qanday muvaffaqiyat ko'rsatganligi hisobga olina oladi.

O'quv jarayonidagi muhitni baholash: Bu mexanizm o'quv jarayonida tuziladigan muhitning pedagogik samaradorligini aniqlab beradi. Bunda, o'quvchilar va o'qituvchilar orasidagi muloqot, dars materiallarining qo'llanilishi, jadval va reja tuzish kabi ko'rsatkichlar hisobga olina oladi. Bu metodologik asoslar pedagogik layoqatni baholashda yordam beradi va o'qituvchilar uchun amaliy yordam beruvchi usullarni aniqlashda foydalangan bo'ladi.

Pedagogik layoqat, o'qituvchilarning o'quvchilarga xizmat qilishda kengaytirilgan pedagogik qobiliyat va ko'nikmalarini ifodalaydi. Bu esa o'qituvchilarning pedagogik faoliyatida o'rnatilgan metod va usullarini baholashning muhim asosidir. Ta'lim sifatini oshirishda, o'qituvchilar uchun metodologik asoslarning bir necha boshqa mexanizmlariga ega bo'lishi kerak.

1. O'quvchi natijalari va ma'lumotlarni baholash: O'qituvchilar ta'limga oid ma'lumotlarni baholaydigan tartibni tuzishlari kerak. Bu tartibni tuzishning asosiy vazifasi, o'quvchi jihatidan ortiqcha qulayliklar yaratish va ularning rivojlanishi uchun zarur ko'maklashuvlar ko'rinishida shaxsiy talabalarni yuborishdir.

2. Kooperativ ta'limga qaratiladigan maslahatlar: O'qituvchilar, to'plam ishlarida mehnat va samaradorlikka ega bo'lishadi. Ushbu maslahatlar orqali, guruh a'zolarining hamkorlik qobiliyati va jamiyatga yuksak samaradorlik bilan xizmat qilishi kuchaytirilib boradi.

3. O'qitish metodlarini mustahkamlash: O'qituvchilar o'quvchilarga qat'iy vaqt rejalarini belgilab, o'quv jarayonida qo'llanadigan metodlarni mustahkamlashlari kerak. Bu, turli o'quv usullarini va texnologiyalarini o'rganish va ulardan foydalanishni o'z ichiga oladi.

4. Ta'limga oid ma'lumotlar manbalaridan foydalanish: O'qituvchilar ta'limga oid ma'lumotlar manbalaridan, masalan, ilmiy izlanishlar, elektron kutubxonalar, ma'muriy axborot tizimlari va boshqalardan foydalanib, yangi va samarali pedagogik texnologiyalarni amalga oshirishlari lozim.

5. Monitoring va baholash jarayonlari: O'qituvchilar ta'lim sifatini oshirish jarayonidan kelib chiqqan natijalarni monitoring qilishi kerak. Ushbu monitoring jarayoni orqali o'qituvchilar ta'lim sifatidagi kamchilik va yaxshi ishlarini aniqlab chiqishi mumkin.

Ushbu metodologik asoslar pedagogik faoliyatda pedagogik layoqatning rivojlanib borishi uchun katta ahamiyatga ega bo'ladi. O'qituvchilar bu asoslardan foydalanib, ta'lim sifatini oshirishda samarali bo'lib, o'quvchilarni yuqori darajada rivojlantirishadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR (REFERENCES)

1. Pedagogika tarixi.-T:O'qituvchi, 1976.
2. Xasanboyeva O., Xasanboyev J., Xamidova X. O'zbek pedagogikasi tarixi. T. «O'qituvchi» 1997 yil.
3. Zunnunov A. O'zbek pedagogikasi tarixi. T. «O'qituvchi» 1997 yil.
4. Xasanboyev J., Xasanboyeva O. Pedagogika tarixi xrestomatiya. T. «O'qituvchi» 2002 yil.
5. Hojamov K. «Pedagogika tarixi» T. «O'qituvchi» 2002 yil.
6. Asqarova O'., Xayitboyev M., Abdullayeva M. "Ta'lim tarixi" 2013y